

УДК: 378.1

Глуха Г. Я.,

доктор економічних наук, доцент,
проректор із забезпечення якості вищої
освіти Дніпропетровський університет імені
Альфреда Нобел, м. Дніпропетровськ

Шкура І. С.,

кандидат економічних наук, доцент,
начальник департаменту дидактики,
Дніпропетровський університет імені
Альфреда Нобеля, м. Дніпропетровськ

Гавяда В. В.,

заступник начальника департаменту
дидактики, Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля, м. Дніпропетровськ

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

***Анотація.** У статті описується апробована інституційна структура системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, яка реформована в рамках імплементації Закону України «Про вищу освіту», і пропонується до впровадження у вищих навчальних закладах України.*

В статті описані ключові елементи інституційної структури системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, які включають в себе Громадську раду з оцінювання професійних компетентностей випускників університету, Агентство із забезпечення якості вищої освіти, центр управління якістю, групи зі змісту та якості освіти кафедр, департамент дидактики. Запропонована інституційна структура системи внутрішнього забезпечення якості чітко цілеорієнтована на реалізацію процедур і заходів зазначених у статті 16 Закону України «Про вищу освіту». Поєднання таких структурних елементів забезпечує досягнення мети, поставленої перед вищими навчальними закладами у Законі України «Про вищу освіту», а також реалізацію місії університету.

Ключові слова: система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; інституційна структура системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Glukha G.,

*Full Professor, Doctor of Science (Economics),
Vice-rector for Quality Control in Higher
Education, Alfred Nobel University,
Dnipropetrovsk*

Shkura I.,

*PhD, Associate Professor, Head of didactics
department, Alfred Nobel University,
Dnipropetrovsk*

Gavyada V.,

*Deputy Head of didactics department, Alfred
Nobel University, Dnipropetrovsk*

REFORMING INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION AT ALFRED NOBEL UNIVERSITY

***Summary.** The article describes institutional framework of internal quality assurance in higher education tested at Alfred Nobel University which has been reformed as part of the implementation of the Law of Ukraine "On Higher Education" and has been proposed for implementation in higher educational institutions of Ukraine.*

The article describes the key elements of the institutional framework of the internal quality of higher education assurance at Alfred Nobel University which includes the Public Council for assessment of professional competence of university graduates, the Agency for Quality Assurance in Higher Education, Centre for Quality Management, collaborative teams on the content and quality of education, and the Didactics department. The proposed institutional structure of the internal quality assurance is clearly goaloriented for the implementation of procedures and measures noted in Article 16 of the Law of Ukraine "On Higher Education". The combination of these structural elements achieves the goal set for the institutions of higher education in the Law of Ukraine "On Higher Education" and the accomplishment of the University's mission.

***Keywords:** internal quality assurance in higher education; institutional structure of the internal quality assurance in higher education.*

Постановка проблеми. Питання якості є ключовими в сучасній

реформі вищої освіти України. Механізми оцінки якості стають центральною складовою сучасного стилю управління, управління відповідно до результатів.

Забезпечення якості навчання на інституціональному рівні в кожному вищому навчальному закладі здійснюється в залежності від сформованих традицій, минулих досягнень і накопиченого досвіду. Основними завданнями інституційного рівня забезпечення якості освіти є: формулювання цілей і завдань освітньої діяльності університету в цілому і його підрозділів зокрема, забезпечення цієї діяльності загально університетською нормативною і інструктивною базою, формування постійно діючої системи контролю та оцінки якості освіти (моніторингу) і використання результатів для коригування освітнього процесу. Вирішення цих завдань забезпечується широким залученням до оцінки діяльності університету педагогічної, наукової громадськості та представників бізнесу як зацікавлених сторін з використанням міжнародних стандартів якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем функціонування системи вищої освіти займаються такі науковці як Г. Бекер, В. Білокопитов, С. Бін, Т. Боголіб, В. Бородюк, О. Бражник, А. Віфлеємський, П. Волш, Д. Вудхауз, О. Грішнова, Г. Дмитренко, В. Захарченко, В. Іноземцев, Б. Кеєм, М. Кісіль, Г. Козлакова, К. Корсак, В. Кремень, В. Куценко, А. Маршал, Б. Неткова, Ю. Рашкевич, В. Тітарчук, Т. Фініков, В. Чекмарьов, О. Шаров, ін.

Проблемам якості вищої освіти присвячені дослідження науковців: О. Боднар, Д. Гопкінза, В. Демчук, Г. Єльнікова, С. Калашнікової, В. Кременя, О. Кукліна, В. Лугового, Т. Лукіна, О. Ляшенко, О. Марчок, А. Новікова, О. Патрикеева, Т. Послтвейта, М. Поташника, А. Тайджмана, Ж. Таланової та інших.

Наукові публікації, нормативні акти загалом присвячені процедурам і заходам, які передбачає система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Щодо формування або реформування інституційної складової

системи внутрішнього забезпечення якості, кожен вищий навчальний заклад, виходячи зі своїх академічних свобод та університетської автономії, повинен розробити та апробувати цю складову самостійно.

Метою статті є обґрунтування впровадження інституційної структури системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, апробованої у Дніпропетровському університеті імені Альфреда Нобеля.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до статті 16 Закону України «Про вищу освіту» [1] перед вищими навчальними закладами постало завдання щодо реформування (при необхідності створення) системи внутрішнього забезпечення освітньої діяльності та якості вищої освіти. Система внутрішнього забезпечення якості передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і заходів.

Виконання всіх процедур та заходів забезпечення якості у Дніпропетровському університеті імені Альфреда Нобеля (ДУАН) реалізується через діяльність певної інституційної структури системи внутрішнього забезпечення якості в університеті (рис. 1), яка охоплює всі структурні підрозділи та дорадчі громадські органи. Ключовими елементами даної інституційної структури є: Громадська рада з оцінювання професійних компетентностей випускників університету, Агентство із забезпечення якості вищої освіти в ДУАН, центр управління якістю, групи зі змісту та якості освіти кафедр, департамент дидактики. Цілі та функції кожного елемента структури містяться у відповідних Положеннях та посадових інструкціях щодо їх функціонування.

Запропонована інституційна структура системи внутрішнього забезпечення якості, чітко цілеорієнтована на реалізацію процедур і заходів зазначених у статті 16 Закону України «Про вищу освіту».

На думку авторів, саме поєднання таких структурних елементів забезпечить досягнення мети, поставленої перед вищими навчальними закладами у Законі України «Про вищу освіту», щодо підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях, а також реалізацію місії Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Місія університету: створення реальних освітніх та наукових цінностей, що відповідають новітнім вимогам та потребам XXI сторіччя й орієнтовані на динамічний розвиток економіки та суспільства, європейську й світову інтеграцію держави; надання всім, хто обрав навчання в Дніпропетровському університеті імені Альфреда Нобеля, таких знань та вмінь, які забезпечать їм мобільність та конкурентоспроможність на ринку праці в Україні та за її межами.

Громадська рада з оцінювання професійних компетентностей випускників Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля діє з 2008 року.

Громадська рада є дорадчим громадським органом, який систематично надає рекомендації керівництву Університету, на підставі аналізу результатів проведеного незалежного експертного оцінювання якості освітніх послуг, що надаються Університетом. Рекомендації ради враховуються керівництвом Університету, обговорюються на засіданнях Вченої ради та ректорату, є підґрунтям для прийняття відповідних рішень.

Діяльність Громадської ради зорієнтована на вирішення наступних завдань:

1) забезпечення незалежного експертного оцінювання та контролю якості освітніх послуг, які надаються Університетом у цілому, його окремими кафедрами, викладачами;

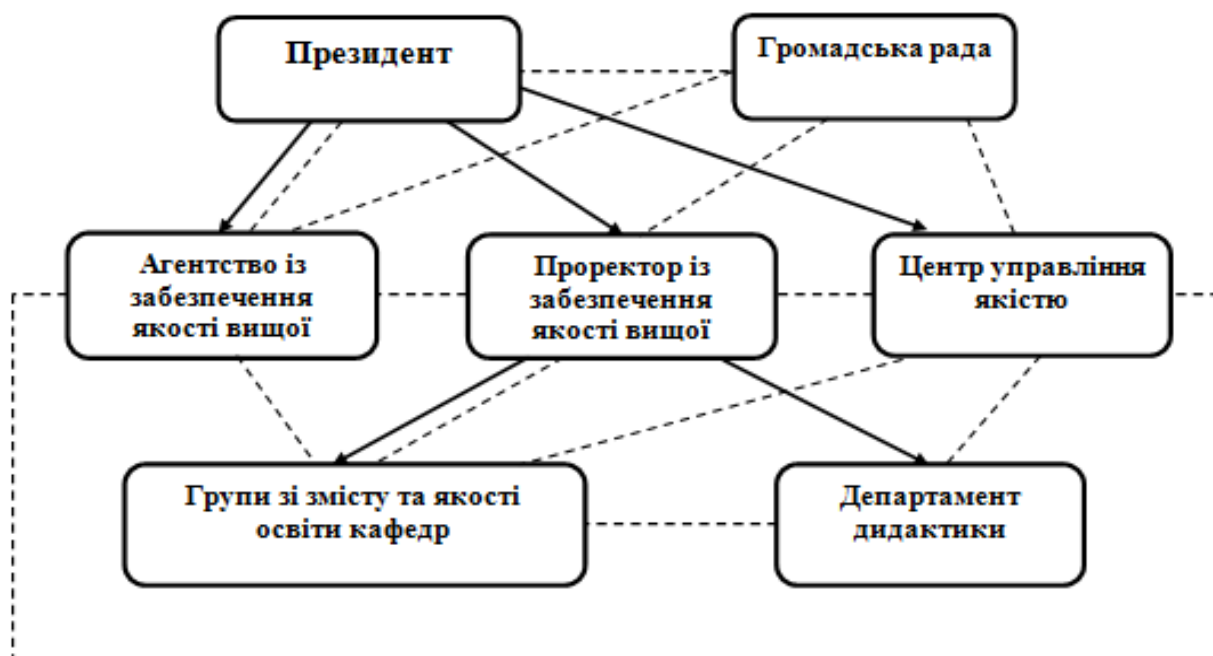

Рис. 1. Інституційна структура системи внутрішнього забезпечення якості у Дніпропетровському університеті імені Альфреда Нобеля

Умовні позначення:

← підпорядкування
- - - комунікації

2) залучення представників громадськості, роботодавців до проведення такого контролю;

3) підвищення ефективності взаємодії Університету з роботодавцями та пошук різних форм співпраці щодо покращення якості освітніх послуг, що надаються;

4) подолання елементів суб'єктивізму та стереотипів при оцінюванні знань та професійних компетентностей студентів та випускників Університету.

Громадська рада приймає рішення і робить висновки шляхом колективного обговорення питань на своїх засіданнях, які проводяться не рідше одного разу в три-чотири місяця (три рази на навчальний рік). Громадська рада складається з голови, його заступника, секретаря та членів ради. До складу Громадської ради запрошуються роботодавці, представники професійних об'єднань, державних органів влади та місцевого самоврядування, юстиції, служби зайнятості, громадськості. Штатні співробітники Університету не можуть складати більше третини членів Громадської ради.

Агентство із забезпечення якості освіти Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (далі Агентство) є дорадчим органом при Президенті Університету, який сприяє імплементації положень Закону України «Про вищу освіту», зокрема з питань внутрішнього забезпечення якості освіти в Університеті.

Організація роботи Агентства здійснюється на паритетних засадах її членами, делегованими до неї представницькими сторонами. До складу Агентства входять сім членів. Квоти розподіляються наступним чином: по два представника делегуються від кафедр гуманітарного, економічного спрямування та кафедр вивчення іноземних мов, один представник – від студентства.

Метою діяльності Агентства є оцінювання системи внутрішнього забезпечення якості освіти відповідно вимог чинного законодавства у сфері

вищої освіти, узагальнення і систематизація результатів освітньої діяльності для поширення передового досвіду, а також розробка пропозицій щодо підвищення якості освіти в Університеті.

Основними завданнями Агентства є:

- 1) аналіз стану системи внутрішнього забезпечення якості;
- 2) надання пропозицій щодо вдосконалення якості освіти в Університеті;
- 3) запровадження європейських стандартів і рекомендацій щодо підвищення якості вищої освіти.

Центр управління якістю (далі – ЦУЯ) є самостійним структурним підрозділом Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, який створено з метою удосконалення системи управління якістю освітньої діяльності Університету відповідно до вимог державних і міжнародних стандартів.

Основною метою ЦУЯ є забезпечення функціонування та постійного поліпшення системи управління якістю освітньої діяльності Університету за вимогами національних та міжнародних стандартів.

Основними задачами ЦУЯ є:

- 1) організація розробки та впровадження системи управління якістю (далі – СУЯ) за вимогами стандарту ISO 9001:2008;
- 2) організація навчання персоналу Університету вимогам стандарту ISO 9001:2008 щодо розробки та функціонування СУЯ;
- 3) контроль функціонування СУЯ;
- 4) організація зовнішніх аудитів;
- 5) організація проходження сертифікації СУЯ в національних та міжнародних органах сертифікації;
- 6) постійне удосконалення СУЯ.

Групи зі змісту та якості освіти діють при випускових кафедрах. Мета функціонування групи зі змісту та якості освіти – діяльність, спрямована на забезпечення і підвищення якості вищої освіти та освітньої

діяльності в рамках кафедри/структурного підрозділу згідно зі стратегічними цілями Університету, а також формування культури якості із залученням усієї освітянської спільноти.

Склад групи формується з числа представників професорсько-викладацького складу кафедр Університету, представників докторантів (аспірантів), представників здобувачів вищої освіти та представників організацій, закладів, установ, підприємств, діяльність яких пов'язана зі специфікою освітньої програми (предметною областю).

Завданнями груп зі змісту та якості освіти на кафедрах є:

1) організація процесу формування переліку загальних і спеціальних компетентностей, які повинні бути сформовані у здобувачів вищої освіти для розробки на їх основі модернізованих навчальних планів;

2) безпосередня участь у розробці освітньої програми;

3) забезпечення узгодження основних елементів освітньої програми, а саме компетентностей, результатів навчання, структури навчального плану, критеріїв оцінювання рівня досягнення результатів навчання з релевантними групами;

4) узгодження освітніх програм;

5) здійснення аналізу відповідності робочої програми навчальної дисципліни запланованим результатам в рамках освітньої програми;

6) аналіз якості проведення занять викладачами;

7) аналіз відповідності кваліфікаційних робіт стандартам певного освітнього рівня, якості виконання кваліфікаційних робіт;

8) участь у моніторингу освітніх програм та перегляд освітніх програм з метою їх удосконалення;

9) формування пропозицій щодо удосконалення системи забезпечення якості освіти на кафедрі та подання їх на розгляд проректору із забезпечення якості вищої освіти.

Департамент дидактики є структурним підрозділом Університету, що відповідає за загальноуніверситетський стандарт діяльності щодо

забезпечення якості освіти відповідно до світових стандартів, бере участь в організації освітньої діяльності в Університеті відповідно до чинного законодавства, моніторинг якості освітньої діяльності, бере участь в організації підвищення кваліфікації викладачів та оперативному регулюванні освітнім процесом з метою підвищення його якості.

Основною метою діяльності департаменту дидактики є забезпечення в результаті координації зусиль кафедр, науково-педагогічного та педагогічного персоналу досягнення світового рівня якості освіти та набуття учасниками освітньої діяльності незаперечних конкурентних переваг, що досягається за рахунок сприяння організації освітнього процесу відповідно до чинного законодавства, моніторингу якості освітньої діяльності, аналізу відповідності засвоєння знань, умінь і навичок здобувачів змісту освіти, планування навчально-методичної роботи, організації підвищення педагогічної майстерності та кваліфікації викладачів, розробки дидактичних рекомендацій щодо вдосконалення організації процесу навчання, методів й організаційних форм навчання, впровадження нових сучасних технологій навчання.

Основними завданнями департаменту дидактики є:

- 1) стандартизація дидактико-методичного забезпечення якості освітнього процесу;
- 2) організація дидактико-методичного забезпечення якості освітнього процесу;
- 3) організація оцінювання освітньої діяльності та якості освіти з метою розвитку (еволюція).

Висновки. Сучасна система освіти перебуває у стані реформування під впливом як внутрішніх, так зовнішніх факторів. Напрямки змін були визначені Болонською декларацією, яка регламентує Європейські стандарти вищої освіти. Що стосується внутрішніх факторів, які обумовлюють реформи у сфері освіти, це, по-перше, кардинальна зміна правового поля, зумовлена прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту» та нових ліцензійних

умов, а по-друге, вимоги усіх груп стейкхолдерів, які зацікавлені у підвищенні якості освіти в Україні.

Основна передумова функціонування сучасних закладів вищої освіти – це їх автономність, яка надає можливості вищим навчальним закладам бути гнучкими та виявляти ініціативу, а з іншого боку, посилює їх відповідальність за якість наданих освітніх послуг, акцентує їх увагу не на процес навчання, а на результати.

Застосування підходу, заснованого на результатах навчання, відкриває перспективи міжнародної акредитації освітніх програм і забезпечення реальної мобільності здобувачів і викладачів.

Таким чином, постала нагальна необхідність удосконалення внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності. В основу процесів удосконалення в ДУАН покладено концептуальну модель забезпечення якості освітнього процесу, яка об'єднала нові та вже створені структурні підрозділи університету в єдину систему у відповідності зі стратегічними цілями університету. Запропонована інституційна структура внутрішньої системи забезпечення якості спрямована на розвиток культури якості із залученням усієї освітянської спільноти. Реалізація стратегії культури якості можлива за активної участі усіх стейкхолдерів.

Залучення незалежних експертів до розробки та перегляду освітніх програм, розробки переліку професійних компетентностей, якими повинен володіти випускник Університету, незалежного оцінювання якості освітніх послуг; підвищення прозорості оцінювання досягнутих результатів є запорукою побудови та функціонування ефективної системи забезпечення якості у сучасному вищому навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року No1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Матеріали подано в авторській редакції